

Prvi dani Sokolstva

(Zapisci Renate Tyršove.)

Kad su svršetkom godine 1861. odlučili Tyrš sa drom. Edvardom Grégrom, Em. Tonnerom i još nekoliko drugova iz Malypetrove gimnastičke škole, da osnuju češko telovežbeno društvo u Pragu, bili su si posvema svesni, da njihov napor za osnivanje nove organizacije nije posvećen običnom gimnastičkom društvu, već da imade mnogo šire i dublje značenje. Za gajenje tako zvanog turnerstva bilo bi dostojalo češko-nemačko društvo, ali oni su nameravali mnogo više.

Duša celog pokreta bio je dr. Tyrš. On se dogovorio sa drom. Grégrom, da se za starešinu novog društva kandidira Jindricha Fügnera, ravnatelja praškogtalijanskog osiguravajućeg zavoda, koga je osobno dobro poznavao. Rekao je tada Grégrou od prilike sledeće: «Polažem vanrednu važnost na to, tko će biti vodeća osoba, koja imade da bude novom društvu poput štita. Naše društvo, kako si ga ja zamišljam mora da imade za vodu muža, koji je naročito svetao karakter. Fügner je izobražen muž, slobodoumnik u najširem smislu reči, nesebičan, svim srcem zauzet za našu narodnu stvar, osim toga u svakom pogledu ličnost smelih koncepcija, bistrog razumevanja i odlučnog, što više plemenitog nastupa. Ne poznajem boljeg staroste.»

I Tyrš se nije prevario. Fügner je u zajednici s njime kao prvi starešina dao novome društvu temeljne ideje i zadaću, koje Sokolstvo još danas nosi na svome štitu. Osim toga kod izvršivanja svojih odredaba naišli su na mnoge svesne i najpripravnije saradnike.

Odmah u prvim sednicama i kod prvog prijateljskog sastanka videlo se, kako se osnivači brinu za početni razvitak društva.

Starešina je dao izražaja svome demokratskom duhu, koji treba da provejava celo društvo i to svojim predlogom o uzajamnom tikanju, koje je ujedno izraz unutaršnjeg pravog bratstva.

Tyrš je razradio geslo: «Jačajmo se!» Tonner je predložio naziv «Soko», misleć kod toga na junačku zadaću nove organizacije.

Dapače i pozdrav «Na zdar» («Zdravo») bio je također uveden na predlog jednog člana. Glede odore već se tada tražilo, da bude vanjski izražaj društvenih težnja. Starešina, koji je poštivao Garibaldija, kao predstavnika mlade Italije, koji je vodio junačke oslobodilačke ratove ispod austrijskog sužanjstva, tražio je da bude crvena košulja znakom ljubavi do slobode. (U tadanje doba Italija nije bila slobodna, nego većim delom u austrijskom posedu, odnosno pod njenim uplivom. Op. prevodioca.) Svi su tražili da se odori dade što jače narodno obeležje. Tyrš pako s obzirom na telovežbenu stranu društvenog delovanja polagao je važnost na praktičnu stranu odore. Na taj način

postepeno po Manesovim nacrtima nastala je prva sokolska odora, koje temeljni delovi i danas se očituju u sokolskoj odori, koju je u glavnom prihvatilo čitavo slavensko Sokolstvo.

No općenito nije se išlo samo za time, da se društvu spram spoljašnosti dade češki karakter. Tyrš je tražio, da se i telovežba kao temelj društvenog rada prilagodi češkom duhu i to svojom sadržinom i svojim duhom. I tako je uz zamernu marljivost Tyrša rodila se jasna češka telovežbena terminologija, a kasnije češki sokolski telovežbeni sistem.

Time se rodio u javnom životu u tadanje doba političkog preporoda novi član opšteg narodnog organizma. Narod je ubrzo upoznao njegovu veliku vrednost, pa mu odredio onu ulogu, koja ga po zadaći pripadala.

Sokoli su počeli svojim pohodima u razne češke krajeve. I kamo su došli, svuda ih dočekivalo oduševljenje, glazba, slavoluci, pozdravljali su ih načelnici, razni drugi zastupnici, cveće devojaka i pune košarice kolača i t. d. Narod je u njima gledao svoju nacionalnu vojsku. Na jednostavne, ali tim srdačnije dočeke odgovarao je većinom sam Tyrš, a njegove reči plamne ljubavi do domovine padale su na plodonosno tlo u otvorena srca slušatelja. I ono, zašto nije dostajala knjiga i novina, to su izveli Sokoli kao prvi. Ta živ primer i oduševljena reč jesu najbolje agitaciono sredstvo za dušu priprostog naroda.

I kada se dovršio doček, svukli su Sokoli svoje surke i pokazali narodu telovežbu prama svome geslu: «U zdravom telu — zdrava duša».

Novo društvo privuklo je u svoje redove brzo i bez ikakve agitacije članove iz sviju slojeva naroda, upravo kako si to starešina želeo. U discipliniranoj četi stajali su jedan uz drugoga: činovnik, radnik, dak, profesor, lekar, obrtnik i t. d. i t. d.

Ova pojava demokratizma bila je odmah trn u petu praškoj policiji. Naročito su ju uzrujavali — bog zna zašto — mnogobrojni mesari kao članovi Sokola. Dapače i praški Nemei nisu mogli, a da se u jednom kupletu, kojeg je ispevao neki Wentzel protiv Sokola, ne očešu o mesare. Efekt je bio taj, da je u buduće gospodina Wentzela morala čuvati policija pred mesarima.

Od prvih Sokola možda već nema nikoga na životu, ali sa ushićenjem još se danas sećam na ono doba moga detinstva i na pričanja moga oca. (Fügnera. O. pr.) No uspesi, koje je Sokolstvo u šestdesetim godinama pribavilo si u narodu, nisu izginuli. Sokolska društva počela su se množiti. Prikupljao se član za članom, društvo za društvom, sledilo je ostalo Slavenstvo, ponajpre u austrijskim zemljama, a onda u slobodnim državama.

Tyršov san, sprečavan po vladi, da bi se ujedinilo celokupno češko i moravsko Sokolstvo, ispunio se. Iz Češke Obce Sokolske rodila se Československa Obec Sokolska, a iz ove Savez «Slavensko Sokolstvo».

Da li je uspela kojoj drugoj strani ili staležu tako široko rasprostranjena i tako zdrava organizacija? Samo ona stvar, koja imade zdrav korjen, može se na sličan način razviti u moćno deblo. Zato i Sokolstvo u danima svoga slavlja ponosom može gledati na svoje prve

dane života. Doduše za onda skromno, bilo je več tada u mislima svojih utemeljača jako veliko, veliko, kako je danas, posvečujući sav svoj rad sreći domovine i boljoj budućnosti slavenskih naroda.

Preveo V. Švajgar.

Na temelju Jedinstva i Sokolstva podizaje se dalji napredak snaga narodnih i državnih!

Kralj Aleksandar.

Dr. Miroslav Tyrš:

(Konec.)

O vzrokih propadanja in o sredstvih, kako oživiti sokolska društva.¹

Preložil dr. Viktor Murnik.

Vaditeljska ura in vaditeljski posvet sta temelj vse tehnične voditve. Mlade moči v tem območju vedno vzgajati, praktično in teoretično jih izobraževati, je nad druge važna naloga, ako naj se zavaruje obstanek društva. Komaj da kdo vedno ostane vaditelj; poklic, ki ga odpokliče iz kraja, večja starost in drugi vzroki morejo povzročiti, da eden ali v kratkem času tudi več vaditeljev odide, in društvo je pri krčaju, ako ni preskrbljeno za naraščaj. Preproste stvari so to, toda, kakor nas uče skušnje, zanemarjene tako često, da treba nanje zopet in zopet opozoriti.

K pravemu poučevanju spada tudi pravi vadbeni načrt, kjer so za vsako vrsto in za vsako četrt ure ne samo orodja, ampak tudi vadbene vrste navedene. Ne moremo tu obširneje razložiti to stvar, ki smo jo širje obravnavali v prejšnjih letnikih, ali vsakdo doume, da se tam, kjer se poučuje brez glave in repa, ne doseže uspeh in da mora potem tudi obisk kmalu oslabeti. Nečemo vprašati, kje vse manjka prav urejen načrt, da, načrt sploh, ali voljni smo, vsakemu društvu sami izdelati ta načrt, ako nam pove število telovadnih dni na teden, seve s pristavkom, kako dolgo se vsakokrat poučuje. Tudi bi bilo treba pristaviti število vrst in tloris prostora, kjer so seveda razpostavitve orodja, njih oddaljenost med seboj in sploh vse mere določno podane.

V vrsti sami mora vaditelj s polahnim toda neprestanim napredkom telovadce mikati dalje. Moči naj bodo v vsaki vrsti seveda kolikor mogoče enake, in iz slabše vrste se mora telovadec sčasoma pomakniti naprej v močnejšo, ali kjer tej zahtevi ni mogoče ustreči, naj vaditelj posamezne vaje naprednejšim primerno oteži in jim sem ter tja naloži posebne vaje.

Živ duh, vesel, čil vladaj v vsaki vrsti, vsakdo naj v nji rad vztraja in se nanjo veseli, ali vedno tako, da prava, če naj tako rečemo, zabava izhaja iz telovadbe same in da se čas ne zapravlja s šalami in govorjenjem, ki nimajo zveze s telovadbo.

¹ V prejšnji številki nadomesti na str. 56 v deseti vrsti od zgoraj besedo «sodobni» z besedo «podobni», v peti vrsti od spodaj pa besedo «pomenu» z besedo «namenu».

Sila okolščin in posebni značaj posameznih telovadcev seve včasih prepreči najboljše prizadevanje, ali do neke mere naj se vaditelj čuti za udeležbo in pravo sokolsko življenje v svoji vrsti nekako pravno odgovornega. Ponosen naj bo na to, če je obisk pri nji številen, če se v redu in z veseljem v nji telovadi. On sam naj s svojimi izročenci ravna vljudno in bratovsko, vendar ne da bi vsaki sli in miku posameznikov odjenjal na kvar stvari same, se hotel narediti popularnega in priljubljenega. Zaveda naj se, da si mora ne le ljubezen, temveč do neke mere tudi spoštovanje vrste pridobiti in ohraniti. Na to prostovoljno bratovsko spoštovanje se opirata disciplina in red, vzdrževana seve brez pedanterije. Drugače se le nadležnim zgodi po volji, spodobnejši in redovitejši člani pa se odvrnejo in vrsta naposled razpade v neslano zmes. Seveda morajo tudi telovadci sami, in, če je treba, odbor vaditelje v takem prizadevanju podpirati z ljubeznijo in, če treba, s poudarkom. Nepremišljenost je v tem oziru včasih tako velika, da se marsikdo, zato ker je član odbora ali bodi sin praporščaka ali staroste, potrebnim zahtevam vaditelja neče podvreči, da, znani so nam primeri, kjer je odbor celo načelnika sramotil pred očmi članstva, samo da bi ta ali oni «brat» starosta ali tajnik šopirno zablestel pred drugimi v lesku svoje moči. Tam, kjer se tako godi, se društvo lahko znajde na začetku svojega konca; nikjer pa ni izginilo društvo, kjer so vsi činitelji, odbor, zbor in drugi bratje vršili soglasno in složno svojo dolžnost.

Torej sokolska zavest in zopet in zopet sokolska delavnost, redna, čila, krepka, cilja in sredstev si svestna, v tem je pogoj obstanka in uspevanja sokolskih društev. Društva, predahnjena tega duha, trdno privežejo nase svoje članstvo in vzgoje naši stvari vedno novih in vztrajnih gojilcev.

V tem tiči pravi lek vseh betegov in prava jedrna življenska ureditev za zdrava in nepokvarjena društva. Vsa druga «univerzalna sredstva», pa naj se tudi, kakor običajno, oznanjajo z donečim bombastom, so tudi tu — kan in mamilo.

S čim uresničiti, da v sokolskih društvih zopet ožive izleti?

S tem, da se nanje gre in ne išče nobenih izgovorov. Gotovo bo imelo velik učinek, ako starejši člani, odbor in zbor sami z zgledom izpodbude druge. Cilj izleta in posamezni postanki naj bodo vedno dobro izbrani, da se ves dan primerno izpolni, ne nastane dolgčas in da dolgo ustavljanje po gostilnah ne povzroča nereda. Na drugi strani pa je zopet treba gledati na to, da razdalje niso prevelike, da — seveda ne lenuha — Sokola dobre volje ne odstrašijo, da se vsakdo ne izmučen, ampak na duhu in telesu ovrščen vrne z njih. Včasih, a ne prepogosto, bo zabavalo, ako se priredi tako zvani tajni izlet, kjer se društvo razdeli na dva ali na tri dele in vsakemu vodniku vroči nekoliko s številkami zaznamovanih in zapečatenih listkov. Vsak oddelek se zbere že prvotno na drugem mestu, kjer se razpečati s številko 1 zaznamovani listek. Ta listek pa pove prvo mesto, prvo postajo, kamor je treba iti, in prišedši tja, odpremo zopet drugi listek, ki nam naznači nadaljnjo postajo. Tako se nadaljuje, dokler se vsi oddelki ne snidejo z glasnim

pozdravom na istem mestu. Potrebno je seve, da oni, ki jim je poverjena prireditelj takega izleta — in najbolje je, če le majhno število oseb izdelava načrt — varujejo strogo tajnost.

O potrebi discipline na izletih smo že govorili, ob njej visi dober glas društva in z neobzrdanostjo se baš najboljšemu delu članov zmrzi udeležba. Važen je v mnogih primerih izletni sklad, v katerega si člani za kak večji izlet daljši čas zlagajo prispevke in morda tudi premožnejši člani prispevajo v korist neimovitih bratov. Kar se tiče izletnega kroja je seveda, kakor se nam je često prijateljsko povedalo, prepričanje mnogih, da golenice ali visoki škornji, široki pas z monogramom itd. niso neizogibno potrebni, podražujejo kraj, otežujejo njegovo nabavo in s tem zopet v protivju z demokratično podlago sokolske misli ovirajo razširjanje skupne naše stvari. Zlasti se je očitalo visokim škornjem, da v njih ni mogoče telovaditi s polno gotovostjo in ličnostjo in da je zato treba nabave posebne telovadne obleke. Prvotni mnogo preprostejši, trpežnejši sokolski kraj, ker je izšel iz telovadne obleke, tudi ni poznal nobenih visokih škornjev, dasi so se takrat vršili mnogo večji in napornejši izleti. To bodi navedeno le kot zgodovinski spomin. Vsako posvetovanje o premembah kroja se je končalo iz vzrokov, ki jih tu ni mogoče razkladati, vendar nujno s tem, da je ostalo pri tem, kar je uvedeno. Tudi čepica, ki se je proti nji govorilo največ in najvneteje, je naposled ostala na naših glavah in mislimo tudi, da vzlje vsem pritožbam proti nji še nikogar ni usmrtila. Največja nesreča, ki se je včasih prigodila, je bila, da se je kakšnemu izletniku olupil nos. In to, mislimo, pravi Sokol še prenese. —

Pomembnejše nego izleti, ki jih naposled more podjeti tudi vsako drugo društvo, so za sokolska društva javne telovadbe. Kaj storiti, da zraste njih število, da se povsod s častnim izidom morejo izkazati?

Popolnoma zastoj je stvar mahoma izsiljevati. Kaj pomaga, ako odbor tu ali drugje na vrat na nos sklene, da se bo vršila javna telovadba, ako pa prej v društvu ni bilo stalno in pravilno brige za telovadbo. Javna telovadba se ne more prav obnesti, ako prej ni bilo pridne telovadbe in vestnega pouka. Ako vedo člani, da so se česa naučili, ako ima vaditeljski zbor zavest, da je društvo zmožno izvesti nekaj pravega — k čemur posameznih vratolomnih izvedb nikakor ni treba — bo v društvu veselje do javne telovadbe prirодно in dober posledek gotov.

Naloga njena pa nikakor ni, da bi se posamezniki s posameznimi, zmedeno izvedenimi kosi producirali. S tem sicer morda vzbude občudovanje, žanjejo ploskanje, ali širše občinstvo, ki se naj z javnim nastopom za telovadbo pridobi, bi se prej odstrašilo, ko bi na njem videlo samo drzne in navidez nevarne vaje. Nihče naj ne reče: «Kaj bi se ja z udeležil javne telovadbe, ko sam še ne znam dosti.» Baš tudi vrste, ki so še manj napredovale, imajo pri nji važno nalogo. Z njih telovadbo spozna občinstvo, da je prav vodena telovadba vsakomur pristopna, da se pri vstopu nikomur ne stavijo pretirane zahteve, da se začenja z lahкими vajami ter se šele pozneje prehaja k težjim. Telovadba članov, ki so

že bolj napredovali, in telovadba vaditeljskega zbora naj se tako pokaže kot prirodno napredovanje, odlične vrhunške izvedbe, izpričujoče nenavadno moč in okretnost, pa dokazujejo očitno, kam se dospe s pridno, neprestano vadbo, in so potem šele na pravem svojem mestu.

Vse pa, kar se izvede, naj se naredi dovršeno, vzorno in lično. Rajalne vaje, proste vaje nikakor ni da bi morale biti zapletenega značaja; kaj pomaga umetnost osnutka, ako izvedba ni lična v vseh podrobnostih in učinkovita. Preprost vzmik spredaj, izveden z dovršeno točnostjo in lahkostjo, nareja mnogo lepši vtisk nego premik, pri katerem se nogi vpogibata in v zraku sabljata, in kjer naposled z upognjenim križem okorno skočiš na blazino. In istotako bodi tudi cela razporeditev vseskozi premišljena in vse naj se vrsti z največjo točnostjo brez utrudljivih prestankov ostro in nemudoma dalje; tudi orodje se postavlja in odstranja mirno, pa hitro, po določenem navodilu.

Za to seve je treba znatnih priprav, toda ako je le pravo življenje v društvu, si prizadenejo vsi, mladi kakor stari, z veseljem, da skupno podjetje častno uspe. Na občinstvo pa, ki naj se pridobi za društveno stvar, bo vedno dobro učinkovalo, če se poleg čvrstih mladostnih moči tudi starejši člani, ki že zavzemajo določna družabna mesta, dejansko udeležijo telovadbe.

Dovršena priprava, kakor si jo vselej želimo, povzroča seve zopet daljše pretiganje pravilnega poučevanja, in iz tega zopet izhaja, da se javna telovadba ne sme vršiti prepogosto, da se niti članstvo ne utruji, niti da se stvar ne povsednji pred širšimi krogi. Vsako drugo leto, to bo povprečno vsaj pravi rok. Med tem naj se priredi tekmovalna telovadba z enovitejšim sporedom. Ako tudi s takimi nastopi društvo ne pridobi takoj novih članov, toliko je gotovo, da taka začetja članstvo drže skupaj in zmerom hranijo in izpodbujajo ljubezen do društva. Prepričanje, da pripada k živi, delavni celoti, izpolnjujoči svojo nalogo uspešno in častno, veže posameznike trdneje k njej, napolnjuje vsakega z radostjo, vdanostjo in z upravičenim ponosom. Videli smo marsikaterikrat, kako so se po uspešni in bistro izvedeni javni telovadbi ne le čvrstim mladeničem, ki se je predvsem nanje opiralo najtrše delo dneva, ampak tudi starejšim udeležencem in sivim možem, ki so z njimi vred krepko vadili, pri naslednji skupni zabavi oči od veselja svetile, slišali smo, kako so z navdušenimi besedami govorili o sokolski stvari in ji prisegali vedno zvestobo.

Pa dosti o tem.

Leto se nagiba h koncu in dokončati moramo tudi svoja razmotrivanja, četudi še o marsikateri važni stvari nismo mogli izpregovoriti. Pridržana bodi prihodnosti.

Preiskali smo v splošnih potezih, kar nam je in je bilo v zapreko in s čim moremo društveno stvar dvigniti na zaželeno višino. Videli smo, da je izdatnemu, polnemu prospevanju sokolske stvari stala in še stoji mnogotera skalina prefeč na poti. Marsikatero okolnost ne moremo mi s a m i poravnati, moramo v tem pogledu počakati na čas večje in splošnejše vzprožitve narodnega duha in ga le kot en činitelj med mnogimi s temi skup pripravljati. Toda mnogo zadržkov je bilo

in je tudi v nas samih. Tem huje, poreče, komur ugaja običajno tarnanje. Tem bolje, pravimo mi. Zakaj poboljšanje in poprava je potem na nas samih.

Torej nobenega ohablega, obrabljenega, nemožatega jadikovanja, ampak neutrudljivo novo pogumno delo! Ne iščimo pomočkov v daljavi. Ne pričakujemo čudežev, s a m o p o m o č je geslo nad druge rešilno in preskušeno. Poznate tu pravljico o grškem vozniku, ki mu je voz obtičal v močvirnatih tleh, veste, kako je vse bogove prosil za pomoč, kako je med njimi tudi silnega Herakla stokaje klical. In silni Heraklej se je prikazal. Toda ni izvlekel voza, ampak zagrmel mu je v ušesa in v dušo mlahavo: Poženi konja in opri se sam! In zgodilo se je. Združene moči so se odločno napele in kmalu so imeli voznik, vprega in voz trdno zemljo pod seboj, po kateri so hitro zdirjali k cilju. O p r i s e s a m! Tako je čutil, tako nam kliče korenjaški, junaški, možati grški narod, isti narod, ki je tudi v obsežju telesnih vaj sijajni naš vzor in zgled.

Bodi le vsakdo pravi Sokol, bodi vsako društvo v resnici sokolsko, potem, ali s a m o p o t e m bo tudi vsaka celota, ki se strnemo v njo, živa in močna celota, potem ne bo treba nobenih razmotrivanj o propadanju in poživljanju sokolske stvari. Tudi ta razprava je morala in smela meriti samo na to, da bi za bodočnost bila in ostala nepotrebna. Naj se zgodi tako!

Potem, bratje, šele pripomoremo i z d a t n o k vrlosti in življenski sili vsega naroda, čigar prvi sinovi hočemo biti; večja in mogočna sila je vznesen cilj, ki nanj naravnost smeri resna krepitev telesa in volje. Bodi to čvrsta vzprožitelj in najvišja posvetitev vsega našega sokolskega prizadevanja. Na zdar!

Čovek mora biti organizovan. Mora biti članom nečega, članom nekog udruženja, mora uvek biti s nekim, a nikada sam. To je pako pravo Sokolstvo, koje nas u tome svemu podučava.

Prezident Masaryk.

Lužički Srbi i Sokolstvo

(Svršetak.)

Vidimo dakle iz ovog prirasta, da se sokolski pokret među Lužičkim Srbima širi. A to lužičko-srpski Soko smatra za svoj osobit zadatak. Godine 1924. osnovani su «Sokolské Listy», časopis lužičko-srpskog Sokolstva, koji je prve godine izašao četiri puta kao prilog jedinog lužičko-srpskog dnevnika «Serbske Nowiny». U tim je brojevima odštampana terminologija redovitih i prostih vežaba, dok se na terminologiji sprava stalno radi. Medutim su «Sokolské Listy» već za godinu dana prestali izlaziti. Tek ove godine (1926) počeli su izlaziti ponovno kao mesečni časopis, izlazeći svakog meseca sem u vreme letnjeg odмора, pod uredništvom saveznog tajnika dra. H. Šlece. U dosadašnjim brojevima odštampana je stručna historija lužičko-srpskog Sokola i jedan deo terminologije za vežbanje na spravama.

Dne 5. jula 1925. priredjen je ponovno zajednički slet u Kulowu, a ove godine 13. juna (1926) slet u Bukecima; oba puta sa velikim uspehom. Ti su sletovi postali jedan odličan pregled društvenog života u Lužici, ali istovremeno također pregledom sokolskog rada i dobrom spremom za opšte svesokolske sletove. Kod otvorenja Tyršovog doma u Pragu 1925. učestvovala je lužičko-srpski Soko naročito delegacijom. Uopšte lužičko-srpski Soko ne propušta nikakvu priliku za dokumentovanje, da pripada velikoj slavenskoj porodici. Českoslovačka Sokolska Obec osnovala je u svrhu pomaganja sokolskog rada u Lužici godine 1924. u jesen naročiti lužički odbor, pod predsedništvom oduševljenog borca za lužičko-srpsko nastojanje, R. V. Novaka, koji je međutim na žalost prerano umro, i njegovim pomoćnikom Vlad. Zmeškalc m. Zahvaljujući tome odboru učinjeno je mnogo, a naročito je u Pragu uređena prva lužičko-srpska škola za vežbanje, uređena u proleće 1925, koja je imala potpun uspeh. Valja takođe istaknuti mnoge posete čeških vežbača kod lužičkih Sokola. Među njima zauzima naročito mesto poslednje društvo Palkova. Posle petogodišnjega rada valja priznati, da su prve poteškoće preturene i da je Soko u Lužici već uhvatio tvrd koren. Sama ideja razvija se iz dana u dan, a naročito je dobar znak, što se i odraslija omladina kao i deca sve više ponosno javljaju pod modro-crveno-belu lužičko-srpsku sokolsku zastavu. To je dobar znak za budućnost. Najveća zasluga za to ide osnivače, pa današnje vodstvo, a u glavnom sitne, odane i oduševljene radnike u društvima. Lužičko-Serbski Sokolski Zwjazk deli se na «Podzwjazke» (župe). Predsedništvo je kod poslednjih izbora sastavljeno ovako: starosta Michal Nawka (Radwof), podstarosta Jakub Šajba (Budyšin), tajnik dr. Heřman Šleca (Budyšin), načelnik Arnošt Bart ml. (Malešecy), načelnica Ludmila Šlecova (Budyšin), blagajnik Gustav Janak (Budyšin), a perovoda Pavel Krejčmař (Budyšin). Članovi saveza pozdravljaju se pozdravom: Na zdar! Taj pozdrav po tumačenju lužičkog filologa B. Šwjele sasvim odgovara duhu lužičko-srpskog jezika. Sada nose privremen znak, koji će se nadomestiti novim, definitivnim. Svečana im je nošnja modre boje, a kroj je kombinacija sokolskog kroja češkoslovačkog i jugoslavenskog (duge pantalone i t. d.). Košulja im je crvena sa belim ovratnikom. Do sada međutim radi teških ekonomskih prilika ima samo mali broj članova svoja odela. Radi istog razloga nisu lužičko-srpski Sokoli mogli do danas nabaviti ni svoju zastavu, premda je nacrt već izradio lužičko-srpski umetnik Měrcin Nowak. Savez se naročito u poslednje doba živo brine za vaspitanje dovoljnog broja vežbača-učitelja kao i da inače odgoji svoje članove uređivanjem biblioteka, izdavanjem sokolskih pesmarica i t. d. Na žalost nema mnogo članova, jer je većina ekonomski zavisna, kao radnici, činovnici, trgovci i drugi, pa ne mogu postati članom Sokola radi ekonomskog pritiska sa strane nemačkih krugova, koji sokolsku ideju vrlo energično potiskuju. Radi toga stupaju u članstvo većinom nezavisni zemljoradnici, njihova momčad i malen broj pojedinaca, većinom iz siromašnijih krugova. Uza sve to Soko zahvaljujući ljubavi i požrtvovnosti svojih članova raste danas u Lužici tako, da se već ne treba bojati za njegov dalji život i napredovanje.

To je kratak pregled postanka, razvoja i današnjeg stanja najmlađeg člana slavenske sokolske porodice. Letošnji osmi svesokolski slet postaće i za Lužičke Srbe pobudom za življi rad. Iz njega će crpati upute, a osobito snagu za dalji veliki sokolski narodni boj.

Učesnici sleta i ostali slavenski drugovi imali su priliku, da se upoznaju sa tim slavenskim narodom, potopljenim u nemačkom moru, koji zaslužuje naše potpuno divljenje. Ta čovečanstvo i slavenska ideja su glavni elementi Sokolstva uopšte. A tu ima dosta prilike za rad.

Tražiš li učtivosti, budi učtiv. Tražiš li bratstva, budi brat. Ne budi pravilu izuzetak. Uvek gledaj na stvar, a ne gledaj na to, da li ti se dopada ovaj ili onaj!

M. Tyrš.

Šta smije, a šta ne smije biti

U našem jugoslovenskom Sokolstvu imademo sijaset međusobnih prigovora. Neki od ovih prigovora su umesni, a neki neumesni. Ta neumesnost znade kadkada tako daleko ići, da prelazi granice dopustivosti, a redovno se rada s nepoznavanja stvari ili ju izriču članovi, koji sami ništa ne rade, već drže da su pozvani, da u svakoj stvari bude «amin» na njihovoj strani. Razumije se onda samo sobom, da je ovaka kritika više na štetu, nego na korist celine. Ne ugibamo se kritici, kada je ona stvarna, a kadra je poslužiti ozdravljenju prilika u našim redovima. Ta svesni smo si toga, da samo iskrenom i stvarnom kritikom možemo izlečiti ono, što držimo da je zlo, da ometa radu i napredku.

I vođeni tim nakanama, tumačeć kritiku jedino kao takovu dopustivom i ispravnom, odlučili smo se, da napišemo ove redke. Pišemo ih iz vlastitog opažanja temeljem vlastitog iskustva.

Jedan od glavnih prigovora, koji se ponajviše upravlja našim društvima jeste, da se u njima ne vežba i da tako društvo ne ispunjava svoju glavnu dužnost. Za mnoga i mnoga društva ovaj je prigovor opravdan. No pomotrimo sada, koji su glavni uzroci tome, da je tako. Obično se iznaša sijaset izgovora: nema smisla u članstvu, nema dvorane, nema sprava, nema prednjaka i t. d. I na desetke ovakovih izgovora sasuti će se kao iz vreće. A nitko neće da uvidi onaj pravi uzrok, da je nevežbanju, a po tome i svakom neradu u društvu kriva činjenica, što oni, koji su osnivali društvo, nisu shvaćali Sokolstva, nisu poznavali sokolskih dužnosti i nisu marili, da se upoznaju s jednim i s drugim. Ovakovim je jedino bilo stalo do toga, da se osnuje društvo, a kako će ono dalje, to sam bog znaj! Dakle šta vidimo? Vidimo, da se već kod osnivanja društva javlja jedan izvestan motiv. Motivi, koji govore za osnutak društva različiti su. Mi bi ih svrstali u četiri kategorije. Naime, društvo se osniva: 1.) Jer se doista oseća sokolska potreba. 2.) Jer se hoće, da se preko sokol-

skog društva deluje u nacionalnom duhu. 3.) Lični interesi i 4.) politička agitacija.

Od svih motiva najsmješniji je onaj, kada netko osniva negde u kakovom zabitnom mestu sokolsko društvo samo zato, da bude starešinom ili da bude biran u upravu društva, pa da kod parada stupa na čelu povorke. Odvratan je opet motiv onaj, kada se osniva sokolsko društvo iz političkih razloga. Istina ovaj poslednji motiv redko se javlja u našem Sokolstvu, ali opet ne možemo tvrditi, da ga nije bilo. No svakako stoji fakat, da je zapravo nemoralno osnivati društvo bilo iz ličnih ili političkih pobuda. Ta ovde ne dolazi onda do izražaja ona prava svrha, odgajati čoveka duševno i telesno, već obratno znači ga izrabljivati u lične i partijske svrhe, te stvarati mamelukom. Zato koje onda čudo, da se u takovim društvima javljaju struje, koje se redovito objašnjavaju u: »naši — vaši!» U takovim društvima javljaju se onda lične protivštine, gdje iz osobnih interesa udara brat na brata, ako jedan drži da je potrebno ovo, a drugi da je nezgodno ono. Zato imademo danas mjesta gdje su se društva u članstvu podelila, a posledica svega: nerad, bezbrižnost i naduvavanje jednih na druge. Zar nisu onda ovakova društva suvišan teret sokolske porodice? Ona su više na smetnju, nego na korist Sokolstva. Koje čudo, da u takovim društvima nema govora o sokolskom radu, već jedino kakova ad hoc parada kadra je pro foro externo da poveže članstvo. Onda se vidi članove u lepo upeglanim odorama, razvije se skupocen barjak, fanfara svira, a starešina drži govor o bratskoj ljubavi i sokolskoj požrtvornosti. Njegov govor pali srea mladih Sokolova, i svi su toga dana najveći Sokoli, pravi Jugosloveni. A sledeći dan? I opet po starom! Starešina i sam zaboravio što je dan pre govorio. Ne vidi ga se u dvorani. Članovi upravnog odbora ni ne sete se, da je u dvorani vežbački čas, a kamo li da bi sami vežbali. Ta oni se vladaju, kao da za njih «više» nije vežba, a kada to vide oni «niži», onda slede njihov primer.

Druga opet društva mrve se u sijaset odseka. Imadeš diletantsku sekciju, orkestralnu, pevačku, fanfarašku, zabavnu, plesnu i tko bi ih sve izbrojio. U takovim društvima važnije je, da se nabavi pozornica, nego li ruče, ili f-bas za fanfaru nego li odskočna daska. Takova su društva sve prije, nego vežbačka, a to zato, jer laglje se istakne ovaj ili onaj u kojem igrokazu ili deklamaciji, nego na preči ili konju. Ta ovo poslednje tako je naporno, a ni najmanje zabavno! Ne mislimo time reći kao da smo apsolutni protivnici svake zabave u društvima. Ne! Naprotiv, ona je potrebna, ali ne kao glavna svrha društva, već obratno, kao posledica potenciranijeg rada upravnog odbora i članstva. Napredak društva vidi se samo kod sprava u dvorani. Uzalud i najlepša fanfara, najmilozvučniji pevački zbor, najsavršeniji diletanti, ako nema vežbača i vežbačica. A onda ono najglavnije, ako nema naraštaja! Društvo bez naraštaja nema budućnosti. Ono je osuđeno na smrt, i kao takovo umreti mora.

To su danas pojave, koje koče rad po društvima. U ove pojave valja se duboko zamisliti, pa ih lečiti, a ne bezbrižno čekati što će biti sutra. Zato kod osnivanja sokolskih društava treba misliti na glavnu svrhu, na sokolsku ideju i pribрати radnike, a ne paradere.

Samo iskusni radnici kadri su da vode društvo. Dakako da tu dolaze u obzir u prvom redu oni, koji su sokolsku školu prošli kroz dvoranu. Danas imademo malo takovih, a šta ih imademo, čuvajmo ih. Ne dozvoljavajmo, da takovi radnici po društvima ostaju osamljeni ili izazvani nerazumevanjem i zavišću izgube volju za rad, otude se i ostave sokolske redove.

Ovde smo eto u kratko iznesli neke od onih mana, koje kao rak-rana počivaju na našim društvima. Svih tih mana valja se otresti i poraditi samo u zdravom duhu sa iskrenom voljom i pravom braškom ljubavlju.

Tko misli drugačije, taj je zalutao u sokolske redove.

Ante Brozović.

Ako je Jugoslovensko Sokolstvo jurišna kolona Jugoslavenstva, onda u njegovim redovima smetaju slabiči, sumnjalice, nečisti i neopredjelivi! U borbi za ideju treba čistoće, hrabrosti i idealizma. Ko za borbu nije, nema prava ni da smeta!

Dr. Laza Popović.

Dr. A. Košir:

(Nadaljevanje.)

Anatomija in fiziologija človeka*

s posebnim ozirom na telovadbo.

Refleksno prevodje, to so proge, ki posredujejo refleksna gibanja, je veriga vsaj dveh nevronov, enega čutnega in enega gibnega. Te proge služijo raznim gibanjem, ki se jih ne zavedamo, na kratko: refleksom. Primerjamo jih, če hočemo s kratkim stikom pri električnem toku, kjer preskoči vzburljenje, preden doseže centrum (skorjo). Primer za tak refleks: Kadar se nam nabere v dihalih nekaj slezi, zdraži ta-le sluznico, dražljaj preskoči na gibni nevron, kojega zdraženje povzroča krepak izdihljaj (kašljaj); ali ko se vležemo, recimo v pasjih dneh, da bi malo zadremali, pa se nam vsede prav sitna muha ravno na nos, tam nam zdraži končke čutnega nevrona, ki prenese ta dražljaj končno na gibni nevron mišic v lehteh, čigar posledica je, da zamahnemo z roko in odpravimo neljubega gosta itd.

Posebne vrste refleksno središče so mali možgani, ki ohranijo nezavedno ravnotežje mirujočega ali gibajočega se telesa.

Teža in mere možganov. Možgani zavzemajo prostornino 1172 do 1285 cm³, površino velikih možganov so izmerili s 1588 do 2440 cm², od katerih se skrivata dve tretjini v brazdah skorje. Absolutna teža je individualno različna, pri odraslem Evropejcu se suče med 1140 in 1340 g, pri moškem približno za 100 do 184 g več kakor pri ženski, tudi relativna teža (teža možganov v razmerju s težo vsega

* Ovu odličnu studiju vrlog sokolskoj radnika, celine radi, s obzirom na dosadanje izlaženje, donosimo i dalje na slovenštini, kako se ne bi kvario celokupan dojam.

Uredništvo.

telesa) je pri ženski nekoliko manjša. Končno težo dosegaajo možgani pri ženski med 16. in 18. letom, pri moškem med 19. in 20. letom, v starosti pojema teža.

Periferno živčevje.

Živčna vlakna primerjamo običajno s telefonskimi žicami, ki spajajo centralo (centralno živčevje) s telefonskimi aparati (mišice, koža, čutila itd.). Ker vpoštevamo smer, v kateri se prevajajo dražljaji, ločimo gibne ali motorne živce, ki poiščejo mišice in žleze, od senzibilnih in senzornih živcev, ki dovajajo dražljaje osrednjemu živčevju, in sicer prihajajo senzibilni (čutni) živci iz kože in sluznic, posredujoč občutke dotika, pritiska, bolečine, mraza, toplote; senzorni (živci čutil) pa pričenjajo v višjih čutilih, kojih dojme javijo osrednjemu živčevju. Kadar izstopajo živci iz centralnega živčevja, si izmenjajo medsebojno vlakna, govorimo o prepletih.

A. Živci hrbtnege mozga (spinalni živci).

Vsakemu segmentu ali vretencu odgovarja en par hrbtenjaških živcev, pri vratni hrbtenjači štejemo 8 živcev (prvi med zaglavnico in prvim vratnim vretencem), pri prsni 12, ledvenih je 5, križnih zopet 5, trtica ima samo enega. Med lokoma dveh vretenc se odebeli živec v ozlič ali ganglij, ki pripada zgolj čutni korenini.

Vratni živci hrbtenjače. Zgornji štirje se prepletajo v vratnem prepletu in so določeni za mišičje vratu, za prepono in za kožo na vratu do prs in zaglavja. Štirje spodnji tvorijo lehtni preplet ter oddajajo živce lehtem, prsom in rami. Tu nas zanimajo: koželjnični živec (n. radialis) za natezalke v lehteh, podlehtnični živec (n. ulnaris) in srednjelehtni živec (n. medianus) za ostale mišice zgornje okončine, le upogibalke nadlehti se vživčujejo po samostojnem živčnem deblu, kožni živci pa prihajajo iz omenjenih in iz samostojnih debelc. Podlehtnični živec tiči ob komolcu med kožo in notranjim čvrzjem nadlehtnice, kadar udarimo s komolcem na trden predmet, začutimo bolečino, ki izžareva v mezinec in prstanece, kjer preskrbuje ta živec kožo.

Prsni hrbtenjaški živci so namenjeni mišicam in koži trupa, katera pokaže precej pregledno segmentalno innervacijo (vživčenje).

Ledveni in križni živci hrbtenjače. Predešnje veje vseh ledvenih in zgornjih treh (do štirih) križnih živcev se udeležijo ledveno-križnega prepleta, ki oddaja veje spolovilom in bližnjemu mečju, nadalje ondotni koži in mišicam. Na stegno prestopa krajše deblo k priteznicam in dva daljša, ki segata do stopala, in sicer: spredaj stegenski živec za natezalke stegna in kožo bedra; zadaj kolčni živec (n. ischiadicus), ki je najjačji živec telesa in po bolečinah pri vnetju znan že lajikom (ischias). Preskrbuje upogibnice in se razveži že nad podkoljenjem v dve veji, ki sta določeni za kožo in mišice krače in stopala.

B. Možganski živci.

Vseh skupaj jih je 12 parov, če jim pridružimo prvi vidni in drugi vonjalni živec, ki sta zgolj izpostavljena dela možgan. O njiju več pri čutilih. Tretji, četrti in šesti so namenjeni zunanjam mišicam zrkla. Peti ali trovejnat živec ima debljo čutno korenino, ki dobiva vlakna iz kože obraza, iz sluznice duplin v glavi in od zob, ter gibno za žvekalke. Sedmi ali lični živec vživčuje mišice obraza, osmi ali slušni služi sluhu in ohranitvi ravnotežja, deveti je mešan in vodi večji del vlaken iz okusnih brbončic. Deseti je zopet mešan živec, ki preskrbuje organe v glavi, na vratu (jabolko), v prsni duplini (pljuča in srce) in v trebušni želodec, jetra in deloma sečila in spolovila. Enajsti je čisto gibni živec, kateri končuje v obračalki in kapucasti mišici, končno dvanajsti možganski živec inervira mišičje jezika.

S i m p a t i č n o ž i v č e v j e (sympathicus) je v delovanju le malo odvisno od naše volje ter se njegovih opravil ne zavedamo. Svoja vlakna pošilja srcu, krvnim žilam, sečilom in spolovilom, kjer preskrbuje v prvi vrsti njih gladko mišičje in žlezje.

Na vsaki strani vretenice leži vzporedno z njo dolg simpatični povezek živčnih vlaken, v kojega se vpleta približno 20 do 25 vozličev ali ganglijev. S tem povezkom se spaja po posebnem nitju hrbtni mozeg, v periferijo pa oddaja vlakna, ki se jim pridružijo tudi cerebrospinalni živci, kateri prehajajo ob žilah in drobju v preplete.

FIZIOLOGIJA ŽIVČEVJA.

Delovanje živčevja razumemo morda še najbolje, če ga primerjamo z nekakim bogato razpletenim omrežjem telefonskih žic, po katerih teka vzburjenje. Z električnim tokom vzburjamo živce, kadar elektriziramo koga, toda s tem ne bodi povedano, da bi tekel električni tok kratkomalo tudi po živcih. Narave živčnega vzburjenja doslej še ne poznamo. Posreči pa se nam, zdražiti živce tudi z različnimi mehanskimi, toplotnimi in kemijskimi dražljaji.

Prevajanje dražljaja potrebuje nekoliko časa, dokler pride n. pr. s periferije k osrednjemu živčevju, po novejših preiskavanjih znaša prevajalna brzina okrog 120 m v sekundi. 1

Ako imamo nalog odgovarjati na povelje ali na kak znak s hotnim gibom, tedaj poteče med danim poveljem ali znakom ter izvršenjem giba kratka doba, tako zvana r e a k c i j s k a d o b a. Drugačna je pri slušnih dojmih kakor pri svetlobnih. Živčevje rabi za svoje delovanje nekoliko časa, namreč za zburjenje čutilnega živca (vidnika ali slušnika), dovajanje vzburjenja možganom, zavedanje zburjenja in končno hotno zburjenje osrednjega nevrna, kojega efekt se pokaže v skrčenju pristojne mišice. Dober primer za tako reakcijsko dobo v praksi nam nudi startanje pri teku, kadar prične tek na znak z zastavico ali na strel s pištolo. Vaja in napeta pozornost tako tekača kakor sodnika skrajšata to reakcijsko dobo, tako da so merjenja s petino sekunde še dokaj točna.

Reakcijsko dobo podaljšajo različni faktorji, n. pr.:

1.) Utrujenost živčevja ali muskulature, kar bo itak samo ob sebi umevno.

2.) Alkohol, ki le začetkoma draži, a kmalu hromi.

3.) Občutki neugodja, kakor bolečina, dosadnost, dolgčas itd. Nezmiselno je moriti zlasti mladino delj časa vedno in vedno z istimi vajami, naj bodo proste ali na orodju.

Nasprotno pa skrajšajo to reakcijsko dobo veselje na vaji, navdušenje pri tekmovanju in igri, napeta pozornost in zlasti vaja.

Za različne gibe pri telovadbi, naj bodo še tako enostavni, pa običajno ne izhajamo z eno samo mišico, temveč je tu potrebno sodelovanje več mišic, v tem zmislu govorimo o koordinaciji gibanja. Vzemimo navidezno tako enostaven gib: odročenje, pri čemer dvignemo lehti do vodoravne lege. Grobo mišično delo opravlja pri tem nam znani deltoideus. Lehti morajo biti pri tej vaji nategnjene, tu se pridruži torej deltoideju še lehtna nateznica. Kadar odročimo počasi (tezna vaja), stopijo v akcijo še deltoidejevi antagonisti (tj. temu nasprotujoče mišice), ki ne dopuščajo prehitre izvedbe vaje. Da se izvrši odročenje točno v ravnini čela, reguliramo gib z mišicami, ki izhajajo s trupa spredaj in zadaj in končujejo na zgornjih lehteh. Deltoideus končno izhaja iz ramenskega obroča (lopatica in ključnica), ki ga moramo še prej v pravilni legi fiksirati na trup s posebnimi mišicami. Pri analizi tega navidezno tako enostavnega giba vidimo, da je torej precej sestavljen in zahteva zase celo vrsto mišic. Za vsako mišico pa je potreben še dražljaj, ki izhaja iz možganske skorje in naposled vzbudi svojo mišico k delovanju.

Sve za slobodu i narod!

Dr. Ivan Oražen.

KNJIŽEVNOST

«Upustva, kako se grade prostori i zgrade za telesne vežbe.» Napisao Ante Tadić, profesor Učiteljske škole i ispitaní srednjoškolski nastavnik telovežbe. Piščevo izdanje.

Sokolska strukovna literatura opet se pomnožila delom, koje je izdao brat Ante Tadić u Vršcu. Latio se do sada kod nas neobrađenog predmeta o gradnji vežbaonica, letnih vežbališta i telovežbačkih sprava. Prvi je to pokus, a nije ni slab. Ostali narodi — slovenski i neslovenski — imadu u toj struci već lepa i opširna dela, zato je pravo, da smo i mi stupili na to jošte neobrađeno polje. U poslednje vreme pojavilo se kod nas prilično jako nastojanje za građenjem Sokolskih Domova, uređenjem letnih vežbališta i igrališta. Kod toga se mnogo grešilo, a nastale su i velike greške, koje su nepopravljive, što je posve razumljivo, jer u tome još nismo imali mnogo iskustva i dovoljne prakse. Tadićeva knjiga u tom će pogledu donekle pripomoći, i to samo onda, ako će je zato pozvani i odgovorni faktori uvažiti i po njoj se upravljati.

Pisac govori u predgovoru, da je knjiga namenjena svima, koji se bave telesnim vaspitanjem, naročito pak učiteljima telovežbe i kandidatima za tu struku te dacima učiteljskih škola i t. d. No ja bih na nju upozorio i one, koji se spremaju za župske prednjačke ispite, jer će i ovima biti knjiga od koristi. budući je među predmetima, koje sadržaje župski prednjački ispit i ta struka.

Uvod je opširan «Istorijski deo», u kojem su nabrojani svi narodi, koje pozna istorija i kod svakog se ponavlja uvek skoro isto, naime kakve telesne vežbe su gojili i kakve pripreme su zato morali imati. To je prilično dugočasno štivo, koje bi se bilo lahko bez štete skratilo. Povrh toga su u tom delu i nekoje tvrdnje iz novije istorije, koje nisu potpuno tačne. Tako n. pr. nije uveo Basedow ljestve i utege (bremena), kako tvrdi pisac, već su to učinili Du Toit i Vieth, koji su delovali na filantropinu kod Basedowa. A i Guts Muths nije još poznavao preču, imao je doduše preči nalik spravu, koja je bila kosa i mnogo deblja (Schrägbalken), na kojoj su ali već vežbali vis. Preču i ruče uveo je Jahn, željeznu preču tek Wassmannsdorff, čega ali pisac ne spominje. Kod Pestalozzija, kojega doduše navada, bilo bi umjesno spomenuti, da je prvi počeo sa prostim vežbama, što je sigurno zanimivo. Da je pre rata retko koja škola u našim krajevima imala higijenski uređenu vežbaonicu (str. 20) doduše je istina, ali imale su ih ipak po većini sve srednje škole. Ako nisu bile dovoljno higijenske, bila je krivnja većinom na upraviteljima, kao što je to još i danas.

Prva je opisana školska vežbaonica, i to vrlo dobro. Šteta, da tako idealno uređenih vežbaonica gotovo i nemamo. Ne slažem se time, da bi se u takvoj idealnoj školskoj vežbaonici mazalo tlo uljem protiv prašine, jer to nije higijenski neoporecivo, još manje sam za plinsku rasvjetu, koja neka što pre nestane iz vežbaonica. Odlučno sam pak protiv pozornice i oltara za službu božju, koji nikako nisu za školsku vežbaonicu. Isključeno je, da bi bilo tlo dovoljno čisto, ako se u vežbaonici održavaju pozorišne predstave i što više svake nedelje služba božja, jer dolaze svi učenici čitavog zavoda zaprašenim cipelama sa ceste. A onda dalje: Zašto nebi ženska osnovna škola imala malenog konja za mješovite skokove i ruče za mješovite visove? Nije mi jasno!

Opis društvene vežbaonice i Sokolskog Doma (veće i manje zgrade) je dobar. Praktično izvršenje ovisno je dakako od mnogih okolnosti, koje je teško sve navesti. Nada sve umjesna čini mi se opomena pisca, koji kaže neka sokolska društva očekaju sa gradnjom Doma, dok ne sakupe veću svotu novca, jer se inače grade Domovi silno nepraktično, nehigijenski i površno sa pogreškama, koje nije moguće više nikada temeljito popraviti. Neka bi naša društva to doista uzela u obzir, jer mnogi noviji Sokolski Domovi u tom su pogledu građeni protiv svih propisa i to većim delom radi toga, što nije bilo na raspoloženju potrebnog novca.

Letno vežbalište je dobro i svestrano obrađeno. Da li su peskom posuta vežbališta najbolja, veliko je pitanje. No svakako stoji da je vrlo teško urediti za svaku priliku odgovarajuće tlo na vežbalištu. Manjkaju uputstva što se tiče bacanja lakoatletskih sprava. Pisac doduše spominje, gde da se bacaju ovake sprave, ali ne upozorava na sigurnosne odredbe, koje su nužne, da bude vežbalište dobro osigurano, kako se ne bi dogodile nesreće, naročito kod bacanja diska i koplja, pa i kugle.

Zatim dolaze igrališta, koje pisac opisuje za svaku igru napose, n. pr. za nogomet, lawn tennis, hazenu, hockey, croquet, cricket i t. d. Iza toga su u većim ili manjim stakama ocrtani prostori za nastupe: sletišta, trkalište, strelišta, klizalište. U tom stavku je spomenuto i sanjkalište te prostori za skijanje (smučanje), kupalište (u prirodi i bazeni sa toplom vodom), prostori za veslanje, a konačno i taborovanje. Priznati moramo, da je svuda navedeno dovoljno dobrih uputstava, u koliko se ta dadu ukratko izreći. Neka bi i naša društva te grane više gajila nego što su ih do sada.

U poglavlju o telovežbačkim spravama navedene su samo one sprave, koje lahko načinimo kod kuće; kako veli autor, zato nisu navedene: konj, koza, stol i pružna daska. Sve ostale sprave su dobro opisane i naznačene su prilično pravilne mere. Da bi se sve sprave izradivale kod kuće, i ako

po domaćim obrtnicima, u tome se ne mogu saglasiti sa autorom. Kakve će to biti kožom presvučene karike (drvenih uopšte ne spominje), preča, ljestve i t. d. To bi bile nedotjerane sprave, koje u modernu vežbaonicu ne spadaju. I drvene ruče — kakve je imao po svojoj prilici još pokojni Jahn — bogami, danas više ne mogu vrediti. Po svojoj prilici i troškovi za ovako izradene sprave neće biti mnogo manji, nego ako ih naručimo kod stručnjaka, jer moramo uzeti u obzir i estetski osećaj. Istina, da se mnoga manja sprava dobavi jeftino kod kuće, ali glavne sprave sa praktičnim konstrukcijama naručujemo samo iz tvornica za telovežbačke sprave.

Lakše je u tom pogledu što se tiče sprava za igranje. Te se dakako dadu izraditi kod kuće, i ako obično nisu nikada tako uzorno izradene, kao u tvornicama. Konačno navodi pisac još i sprave za merenje te nekoje stvari za prvu pomoć, dok je zaključno dodao kratak rečnik srpskih, hrvatskih i slovenačkih izraza. Knjižica je posvećena uspomeni Tyrša i Fügnera. Među tekstom je nekoliko jednostavnih skica, koje objašnjaju štivo.

Sadržaj je općenito, izuzev navedeno, vrlo dobar te bi ga morao poznavati svaki prednjak. Na svaki način ova knjižica neka bude u svakoj društvenoj knjižnici. Najtoplije je preporučamo. Cena joj je Din 20—, kod narudžbe od 20 primeraka se cena snizi na Din 15—.

B a j ž e l j.

*

ZA SOKOLSKU ŠTAMPU.

Svaka ljudska organizacija, bila ona politička, nacionalna, stručna ili koje vrsti, oseća potrebu, da se služi pisanom reči, štampom. Štampa je danas jedan od najmoćnijih faktora svakodnevnog javnog života, jer ona stvara, gradi, diže i skuplja.

Ako itko oseća potrebu štampe, oseća je Sokolstvo, koje hoće i mora da deluje propagandistički kako u vlastitim redovima, tako u redovima širokih slojeva naroda, jer ono si svesno, da putem štampe mogu da prodru njegovu nastojanja i ideje u poslednji kutić domovine.

I u vidu svega ovog našeg nastojanja svima nama, svakom pojedinom bratu i sestri nameće se dužnost, da za našu štampu i radimo. A raditi pako možemo dvojako. Prvo da tu štampu pomažemo saradnjom, a drugo da ju širim prodajom, kako bi ne samo obezbedili njezin opstanak, već kako bi usled povećanja kvantitete podigli njezinu kvalitetu.

Naša sokolska štampa imade da bude ne samo propagandističko štivo za nas same i nacionalne redove, već ona ima da bude i naša kronika, zrcalo našeg rada i života.

Zato neka društva i župe o svemu, o svakoj svojoj priredbi, o životu i radu unutar vlastitih redova, o zasnovanim poduhvatima, o svome razvitku brzo i tačno izveštavaju uredništvo «Sokolskog Glasnika». Neka mu šalju slike svojih priredaba, jednom rečju sve, što može da zanima sokolsku porodicu, jer ovako ćemo najbolje upoznavati jedni druge, ovako ćemo se približiti i sljubiti jedni s drugima kao rođena braća.

Ovakovo izveštavanje i stvaranje sokolske kronike jest naša sokolska historija, koja će ostati u našem «Sokolskom Glasniku» kao zapis našoj deci, našem naraštaju, da u kasnija vremena vide kako i što smo radili.

Zato još jednom pozivljemo svakog pojedinog brata i pojedinu sestru, svaku pojedinu župu i pojedino društvo, da marljivo izveštavaju «Sokolski Glasnik». Imademo lepu ustanovu funkcije «Novinara» po društvima i župama. Neka pokažu da ovu funkciju obnašaju na korist Sokolstva, naše budućnosti i slavu prošlosti, pa neka zdužno sarađuju u «Sokolskom Glasniku». Čemu nam šarže, ako ne vrše svojih poslova?

Obnovimo našu štampu, nastojmo da ona bude ogledalo naše vrednosti i naših snaga.

Zdravo!

Uredništvo.